

КЛАСИФИКАЦИЯ НА НЕДЪРЖАВНИТЕ ГОРИ В БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ТЯХНАТА ПЛОЩ И ТЕХНИЯ БРОЙ

Нестор Домусчиев¹, Даниела Георгиева¹, Ценко Ценов²

¹ Лесотехнически университет, София

² Изпълнителна агенция по горите, София

Резюме

Повече от десет години след възстановяване на собствеността на горите, реституционният процес в страната може да се смята за приключен. Той възстанови институцията на частната горска собственост и социално-икономическата прослойка на частните горовладелци. Формалната реституция обаче не разреши проблемите на модерното многофункционално частно горовладение. А тези проблеми са свързани със законосъобразното, екологосъобразното и икономически ефективното стопанисване на недържавните гори. Решаващи в бавното протичане на процесите се оказаха големия брой имоти с малка площ и неподготвеността на голяма част от собствениците на гори, че тяхната собственост носи не само права, но и немалко задължения.

Ключови думи: недържавни гори, собственик, площ, брой, собственост, класификация.

Key words: non-state forests, owner, area, number, ownership, classification.

JEL: Q23.

Увод

Собствениците на гори в България, срещат редица затруднения при управлението на тяхната собственост, като не се подпомагат достатъчно от държавата. От една страна, общините създадоха специализирани управленски единици, чиито статут, функции и отговорности подлежат на доуточняване. От друга страна, разпокъсаната и малка по площ горска собственост, големият брой собственици (над 600 000) и различните им интереси затрудняват обслужването и контрола върху дейностите в частните гори. Новите частни собственици нямат опит в стопанисването на горите, както и необходимите специфични знания и умения за управление на горите. Познаването на своите права и задължения също е ограничено. Въпреки съществуването на горски кооперации и някои сдружения на частни собственици на гори, все още нивото на асоцииране на частните собственици на гори е ниско, а и няма реално действаща тяхна национална структура. Всичко това поражда една несигурност, неувереност у частните собственици при решаване на въпросите, възникващи при управлението на собствеността им, и в крайна сметка води до тяхното неправилно стопанисване и ползване.

Обект на изследване са частните гори в България.

Цел на настоящата статия е: Да се направи анализ на размера и структурата на недържавните гори в България и на тази основа се направят препоръки за подобряване на тяхното управление.

В съответствие с тази цел са поставени за решаване следните задачи:

1. Да се представят особеностите при управлението на недържавните гори в България.
2. Да се направи класификация на недържавните гори в България по групи според тяхната площ, в т.ч: 1-5 дка; 5-10 дка; 10-20 дка; 20-50 дка; 50-100 дка; 100-500 дка; 500-1000 дка; 1000-5000 дка; над 5000 дка.
3. Да се направи анализ на разпределението на недържавните гори от различните групи площи.
4. Да се дадат препоръки свързани с подобряване механизмите на управление на недържавните гори в България.

1. Особенности при управлението на недържавните гори в България

Управлението на недържавните гори в България е регламентирано в Закона за горите от 2011 г. в раздел Недържавни гори. Физически и юридически лица, които са собственици на гори могат да извършват добив на дървесина сами или чрез възлагане на държавни горски или държавни ловни стопанства, или на търговци, вписани в регистъра за извършване на дейности в горските територии. Ако собственик на гора иска да добива дървесина, ще може да се обръща не само към съответното държавно горско стопанство, но и към общината, ако тя разполага с изградена структура за стопанисване и управление на горите. Собственикът на частна гора и сам може да добие дървесината, при условие че предварително е сключил договор с лице, вписано в публичния регистър на Изпълнителната агенция по горите за извършване на

лесовъдска практика. Това лице извършва маркиране на насажденията, изготвя документите по издаване на позволителните, както и издава превозните документи за добитата дървесина.

За горските територии - общинска собственост, както и за горските територии - собственост на физически лица, юридически лица и техни обединения, с обща площ на поземлените им имоти над 50 хектара, се изработват горскостопански планове.

За горските територии - собственост на физически лица, юридически лица и техни обединения, с обща площ на поземлените им имоти до 50 хектара се изработват горскостопански програми. Горскостопанските планове и програми определят допустимия размер на ползването на горските ресурси и насоките за постигане целите на управлението на горските територии за срок от 10 години. За да може да извършва стопанисване и ползване в своята гора собственикът ще трябва да изпълни следните изисквания: Собственикът трябва да разполага с документ

за собственост върху гората, най-често това е решение на поземлена комисия. В случай, че собственикът е починал, се изисква удостоверение за наследници. Към решението (нотариалния акт) е необходимо да има скица от съответната Служба по геодезия, картография и кадастър, която показва местоположението и характеристиките на имота. Изисква се и документ за извършено трасиране на границите на имота на терен от правоспособен геодезист.

2. Класификация на недържавните гори в България според тяхната площ

Чрез програмния продукт Mkad for Windows и данни под формата на файлове с разширение .zem са групирани площите и броя на имотите недържавната собственост по области, след това те са обобщени за цялата страна. Чрез Excel на Microsoft тези площи са разделени в няколко групи. Резултатите са показани в табл. 1.

Табл. 1. Разпределение на недържавните гори по групи според броя на имотите и тяхната площ

Област	Показател	Имоти в дка									
		<1	1-2	2-5	5-10	10-20	20-50	50-100	100-200	200-500	> 500
Общо	1	93607	123676	215604	116742	62746	32322	5761	0	0	0
	2	35120	166163	662018	1081678	2021857	3142573	658973	0	0	0
Благоевград	1	2036	3639	6047	3078	1597	932	137	0	0	0
	2	886	4799	18284	20927	21446	207949	7681	0	0	0
Бургас	1	1571	1248	2921	2632	2129	2604	818	0	0	0
	2	494	1810	9830	18771	29785	264903	47077	0	0	0
Варна	1	1448	621	1433	842	364	232	52	0	0	0
	2	196	875	4526	5574	4848	25498	3018	0	0	0
Велико Търново	1	6691	11231	20857	12216	6060	2492	367	0	0	0
	2	3322	15754	66235	83984	171180	163444	21037	0	0	0
Видин	1	3520	8096	19424	11987	6503	2718	295	0	0	0
	2	1474	10417	58857	79361	174859	166692	16661	0	0	0
Враца	1	3135	6714	14986	8475	3992	1291	99	0	0	0
	2	1145	8914	46169	147030	142857	36465	5628	0	0	0
Габрово	1	3265	5238	12476	8173	4047	1240	71	0	0	0
	2	1256	7222	39736	156139	154167	34625	3963	0	0	0
Кърджали	1	4288	4850	5297	1376	436	186	30	0	0	0
	2	2350	6292	15684	9076	115739	115917	11698	0	0	0
Кюстендил	1	4648	5708	8764	4528	2403	1090	120	0	0	0
	2	1903	7497	26566	30595	232323	132738	6796	0	0	0
Ловеч	1	1410	3743	8430	5004	3055	913	89	0	0	0
	2	583	4978	25885	33842	141030	126083	4993	0	0	0
Монтана	1	4221	8055	14968	7827	3706	1312	108	0	0	0
	2	1962	10497	44968	51779	48149	136217	6098	0	0	0
Пазарджик	1	2791	4031	6435	2865	1666	1107	283	0	0	0
	2	1263	5380	19451	19484	122775	134483	16184	0	0	0
Перник	1	4988	6381	9828	6182	4445	3153	550	0	0	0
	2	2373	8918	30969	43121	61279	96965	31555	0	0	0
Плевен	1	5842	10630	12892	5502	2384	848	131	0	0	0
	2	2784	13840	38641	136832	131316	25078	7472	0	0	0
Пловдив	1	24476	5726	9723	4592	2323	1380	283	0	0	0
	2	1680	7681	28043	30813	30974	241880	116293	0	0	0

КЛАСИФИКАЦИЯ НА НЕДЪРЖАВНИТЕ ГОРИ В БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ТЯХНАТА ПЛОЩ И ТЕХНИЯ БРОЙ

(продължение)

Област	Показател	Имоти в дка									
		<1	1-2	2-5	5-10	10-20	20-50	50-100	100-200	200-500	> 500
Разград	1	97	164	259	173	182	274	121	0	0	0
	2	58	223	814	1191	2597	8968	6954	0	0	0
Русе	1	1017	3769	4002	1428	595	422	108	0	0	0
	2	686	4982	11761	9645	8029	213698	16139	0	0	0
Силистра	1	29	33	147	194	227	267	79	0	0	0
	2	16	49	507	1449	3188	8323	4440	0	0	0
Сливен	1	287	928	2072	1325	906	621	124	0	0	0
	2	173	1241	6403	8870	12061	18788	7096	0	0	0
Смолян	1	2825	4682	6548	3299	2127	1469	330	0	0	0
	2	1665	6281	20072	22613	129160	244733	18844	0	0	0
София-област	1	1593	2711	3637	1541	733	396	65	0	0	0
	2	916	3675	11053	10214	9601	112001	13661	0	0	0
София	1	7270	12326	19994	10478	5742	3113	648	0	0	0
	2	4382	17117	62345	72189	78543	195678	136948	0	0	0
Стара загора	1	3936	8503	13673	5397	2172	927	138	0	0	0
	2	2406	11420	41070	35971	128679	127326	7860	0	0	0
Добрич	1	33	119	187	190	251	361	91	0	0	0
	2	23	149	602	1418	3543	11937	5191	0	0	0
Търговище	1	601	1339	2792	2185	1638	974	152	0	0	0
	2	394	1834	8845	15250	22571	29594	8572	0	0	0
Хасково	1	923	2032	5213	3631	2081	1320	313	0	0	0
	2	546	2732	16555	24524	27907	141278	118008	0	0	0
Шумен	1	198	253	620	422	277	241	55	0	0	0
	2	59	362	1994	2917	3842	7435	3149	0	0	0
Ямбол	1	468	906	1979	1200	705	439	104	0	0	0
	2	126	1224	6155	8099	9408	113880	5958	0	0	0

Легенда: 1 - брой на имотите, 2 - площ на имотите в дка.

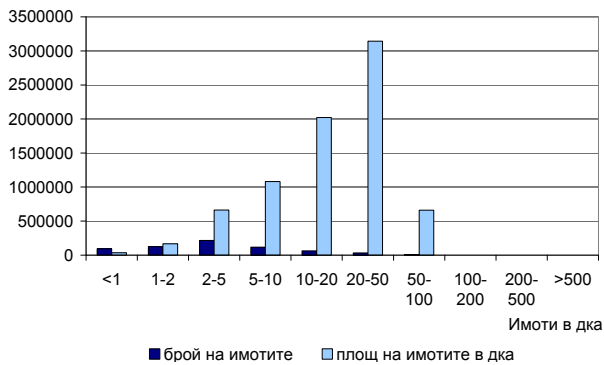
Общият брой на имотите недържавна собственост в България е 650 458, като най-голяма е групата 2 до 5 дка – 215 604. На второ място е групата 1 до 2 дка – 123 676 броя. Следва групата 5 до 10 дка със 116 742 броя, а останалите групи имат брой по-малък от 100 000. Разпределението по области е почти идентично с това на цялата страна – преобладаващата група е 2 до 5 дка. Има и изключения от тази закономерност. Например в област Добрич преобладаваща е групата 20 до 50 дка с 361 броя имоти. В област Силистра преобладава същата група с брой на имотите 267.

Ако погледнем разпределението на групите по площ на имотите ситуацията е коренно различна. Общата площ на имотите недържавна собственост е 7 768 381 дка. Най-голямата група е от 20 до 50 дка с обща площ 3 142 573 дка. На второ място се нарежда групата 10 до 20 дка с обща площ 2 021 857 дка, следвана от групата 5 до 10 дка с обща площ 1 081 678 дка. Останалите групи имат площ под 1 000 000 дка. Ако погледнем първите три групи ще забележим, че пропорционално намалява общата площ с около 1 000 000 дка. Разпределението по области е коренно различно от общото разпределение за цялата страна. В различните области преобладават

различни групи, което показва че у нас има регионално различие и раздробеност на недържавната собственост. Например в област Велико Търново преобладават имотите от групата 10 до 20 дка с обща площ 171 180 дка. В област Видин преобладава същата група. В област Враца преобладаващата група е 5 до 10 дка с обща площ 147 030 дка. В област Кюстендил най-голямата група е 10 до 20 дка с площ от 232 323 дка.

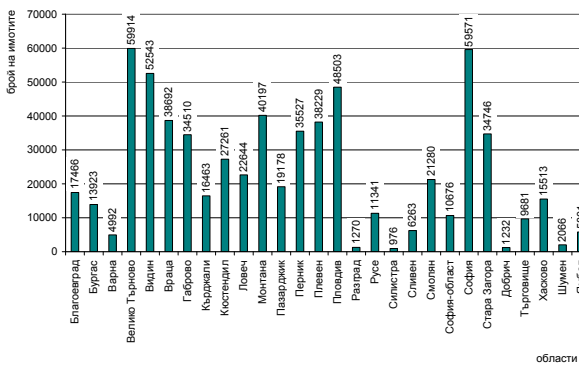
На фиг. 1 е показано разпределението по групи за цяла България. Общия брой на имотите частна собственост е 518 415 – това представлява 79,7% от общия брой на имотите недържавна собственост. Останалата част до 100% се заема от общинска, религиозна, чуждестранна собственост и съсобственост. При частната собственост най-големия брой имоти е в групата 2 до 5 дка – 171 836, а най-голямата площ е в групата 20 до 50 дка – 776 735 дка. Най-малката група по площ е тази до 1 дка – 27 990, а по брой на имотите най-малката група е 50 до 100 дка – 4 592.

На фиг. 2 е представено разпределението на недържавните гори за страната по групи според броя на имотите. Тази структура показва големия брой на имотите с малка площ – под 5 дка

Фиг. 1. Разпределение на частните гори за цялата страна по групи според броя на имотите и тяхната площ

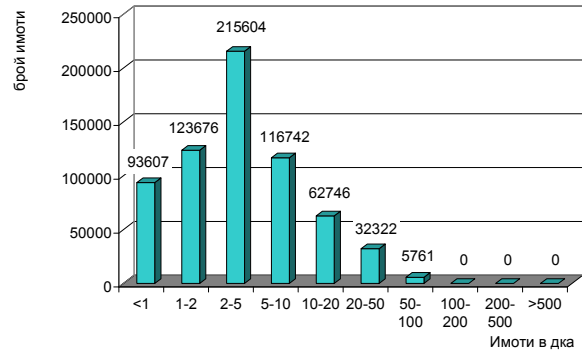
за един имот. Това е и основния недостатък на недържавните гори, който се отразява върху управлението, възпроизводството и охраната на тези гори.

Фиг. 3. Разпределение на недържавните гори по области

Изводи и препоръки

Установяването на различни видове собственост и нарушаването целостта на горските територии довежда до значими проблеми, свързани със стопанисването на недържавните гори. Основните проблеми, които възникнаха като следствие от нарушаване целостта на горския фонд са: липса на опит за стопанисване на горите в условията на различни собствениности, малки и разпокъсани частни горски имоти, специфика на горскостопанската дейност, ниска доходност на горскостопанската дейност. Установи се, че общия брой на имотите недържавна собственост в България е 650 458, като най-голяма е групата 2 до 5 дка – 215 604. Установи се, че, общата площ на имотите недържавна собственост е 7 768 381 дка. Най-голямата група е от 20 до 50 дка с обща площ 3 142 573 дка. Частните собственици на гори, които се грижат за около 60% от горската площ в Европа изиграват важна роля за устойчивото управление на горите, което предлага огромен потенциал за

Фиг. 2. Разпределение на недържавните гори за цялата страна по групи според броя на имотите и тяхната площ

противодействие на променящите се предизвикателства. В различните области преобладават различни групи, което показва че у нас има регионално различие и раздробеност на недържавната собственост. Установи се, че широколистните дървесни видове преобладават в недържавните гори у нас. Общата площ на горите с широколистни дървесни видове е около 747 130 дка, а броя на имотите е 128 146.

В резултат на изследването могат да се направят следните препоръки за подобряване на текущото състояние на недържавния сектор:

- Управлението на частните гори да се осъществява чрез прилагане на принципите на устойчивото развитие и всеобхватно управление на ресурсите в горите.
- Участие на частните собственици в сдружения, с оглед намаляване отрицателното влияние на основния проблем за частния сектор – „раздробяването“ на собствеността.
- Активно и редовно участие на недържавните горовладелци в националните горски политики и в процесите на вземането на решения.

Литература

1. Георгиева, Д. *Как да се подпомага стопанисването на частните гори в България*. 2008.
2. Домусчиев, Н. *Размерът на недържавните гори – основен фактор за тяхното управление*. Дипломна работа за ОКС „Магистър“. ЛТУ. София. 2012. 10–49.
3. *Закон за горите*. ДВ. 19/2011.
4. Попов, Г. Ценов, Ц., Борисов, М. *Проблеми на частните гори в България и възможности за устойчивото им управление*. Управление и устойчиво развитие. 1-2. 2006. 159-163.
5. Ценов, Ц. *Развитие на недържавното горско стопанство в България и страните от Централна и Източна Европа*. Българска гора. 1. 2009. 2.

6. *Family forests owners in combating climate change.*
[<http://www.cepfeu.org/vedl/CEPF%20Position%20on%20climate%20change%20and%20forestry.pdf>].

CLASSIFICATION OF NON-STATE FORESTS IN BULGARIA UNDER THEIR AREA AND NUMBER

Nestor Domuschiev¹, Daniela Georgieva¹, Tsenko Tsenov²

¹ University of Forestry, Sofia, Bulgaria

² Executive Forest Agency, Sofia, Bulgaria

Abstract

More than ten years after the restitution of forests forest, this process in the country can be considered closed. He restored the institution of private forest ownership and socio-economic stratum of private forest owners. Formal restitution does not solve the problems of modern multifunctional private ownerships. These problems are related to the lawful, environmental and cost-effective management of private forests. Crucial in sluggish flow processes were the large number of properties with a small area and unpreparedness of many forest owners, forest ownership that has not only rights but also many responsibilities.